

Tussen honger en overvloed

door dr Henk Tieleman

Voedsel is een sleutelwoord in het denken over ontwikkeling en daarom is het extra beangstigend dat de wereldlandbouw zo'n chaotische aanblik biedt.

Wanneer we ons afvragen wat nodig is voor het verwezenlijken van de ontplooiingsmogelijkheden van de mens – en daar gaat het immers om bij de vragen van (onder-) ontwikkeling – dan ligt één antwoord al heel erg voor de hand: voldoende voedsel. Zonder dat mist de mens niet alleen gezondheid en lichaamskracht, maar ook de belangstelling voor alles wat geen voedsel is en de mogelijkheid zich te concentreren. Wie nog mocht twijfelen aan de absolute prioriteit van een goede voeding zou eens moeten nadenken over de uitkomsten van de onderzoeken die aantonen dat voedingstekorten bij kinderen blijvend letsel kunnen veroorzaken, niet alleen van het lichaam maar ook van de geest. Het is niet voor niets dat Ghandi in zijn spreken en denken een belangrijke plaats heeft ingeruimd voor de voeding.

De wereldvoedselsituatie is ernstig. Het afgelopen jaar is iets daarvan tot uitdrukking gekomen in de hoge prijzen voor landbouwproducten die in de internationale handel voorkwamen. Overigens moet aan deze wereldmarktprijzen geen al te grote betekenis worden toegekend. De ernst van de situatie is niet zozeer dat de produktie verontrustend laag is geworden in verhouding tot de consumptie – zoals hoge prijzen lijken te suggereren – maar de omstandigheid dat er geen voedselreservevoorraad meer is. Het prijspeil op de wereldmarkt wordt bepaald door betrekkelijk toevallige vraag- en aanbodsituaties welke samenhangen met de wisselende oogstopbrengsten. Hetgeen internationaal verhandeld wordt is een relatief gering gedeelte van de wereldlandbouwproduktie, en een betrekkelijk kleine oogstvermindering in een bepaald jaar kan een onevenredig grote invloed hebben op het prijspeil van de wereldmarkt.

De werkelijk grote voedselproblemen van de mensheid zijn veel ernstiger dan die welke op de wereldmarkt tot uitdrukking komen.

'Landbouwpolitiek en ontwikkelingssamenwerking' heet het proefschrift waarop dr. Henk J. Tieleman 14 december aan de VU promoveerde bij prof. Linnemann. Voor VU-magazine schreef hij een kritische beschouwing over de chaotische wijze waarop de mensheid boert.

Bevolkingsgroei

De voedselproduktie van de arme landen houdt ternauwernood gelijke tred met de bevolkingsgroei, en hetgeen per hoofd beschikbaar is nam in de afgelopen decennia voor grote ontwikkelingsgebieden nauwelijks toe en werd hier en daar zelfs minder. Dat heeft te maken met een stelselmatige veronachtzaming van de landbouw in de koloniën (thans 'derde wereld' genaamd) en een grote instabiliteit op de agrarische wereldmarkten. De grote honger van de wereld dringt echter slecht tot ons door omdat de behoeften van de meeste armen niet door middel van koopkrachtige vraag tot uitdrukking kunnen worden gebracht. Onze EEG-landbouwcommissaris Lardinois ging deze zomer wel naar Washington om een extra zending soja los te praten teneinde onze bio-industrie en onze carbonaadjes veilig te stellen, maar het absolute gebrek aan werkelijk elementair voedsel dat in veel gebieden op aarde heerst ontgaat veelal onze aandacht. Pas wanneer het echt spectaculair wordt en de cijfers onvoorstelbare aantallen mensen aanduiden – Biafra, Bangla Desh, Sahel-zone, Ethiopië – gaat de welwillende interesse van de wereld uit naar wat er aan de hand is. Het grote probleem is dat de hulp die dan wordt geboden incidenteel van karakter is terwijl het probleem structureel van aard is.

FAO

Op de laatste conferentie van de Voedsel- en Landbouw Organisatie van de Verenigde naties (FAO) zette de directeur-generaal, de Nederlander Boerma, uiteen waar het om gaat bij de voedselvoorziening van de wereld. Op korte termijn houdt de FAO zich bezig met het verlenen van hulp bij noodsituaties, zoals thans in de landen van de Sahel-zone. Daarbij mag het echter niet blijven omdat – als er niets anders gebeurt – deze noodsituatie zich steeds veelvuldiger zullen gaan voordoen en het vermogen om adequaat hulp te bieden vermindert. Daarom moet binnen afzienbare tijd ernst gemaakt worden met de georganiseerde vorming van voedselvoorraden. Tot dusverre was daarvan totaal geen sprake en is het beleid van de meest rijke landen die voor voorraadvorming in aanmerking kwamen nogal chaotisch geweest. Alleen in

